

STARTNOTITIE "KLIMTAAT IN DE P&C-CYCLUS"

DATUM 31-01-2023
VAN Henrike de Jonge
TELEFOONNUMMER +31651583928
TEAM SLO

Doel van deze notitie

In 2019 heeft de provincie ingestemd met het nationale Klimaatakkoord, welke onderdeel is van het Nederlandse klimaatbeleid. De opgave om de nationale broeikasgasuitstoot^[1] in 2030 met 49% terug te dringen ten opzichte van 1990 is het centrale doel van dit nationale Klimaatakkoord. Het gesprek over invulling van deze nationale opgave heeft plaatsgevonden aan 5 sectortafels, ook wel klimaattafels genoemd. Om het gesprek over maatregelen en de concrete instrumenten mogelijk te maken en richting te geven is aan elke sectortafel een sectorale opgave toegekend: het aantal Mton aan broeikasgassen dat per klimaatsector, ten opzichte van vastgesteld en reeds voorgenomen beleid, in 2030 moet zijn gereduceerd om samen in dat jaar te komen tot 49% reductie. Landelijk is de doelstelling in het regeerakkoord aangescherpt van 49% naar 55% (met de ambitie om het beleid te richten op 60%).

Daarnaast heeft provincie Utrecht aangegeven dat zij in 2050 klimaatneutraal wil zijn. De ambitie is om zo spoedig mogelijk en uiterlijk in 2050 als provincie CO₂-neutraal te zijn en dat alle benodigde energie binnen de provincie afkomstig is uit duurzame bronnen die staan opgesteld binnen de provincie.

Het waarom van deze notitie is tweeledig: enerzijds wordt hiermee invulling aan de motie Code Rood voor klimaat en anderzijds gaat de notitie nader in op een aantal aanbevelingen van PricewaterhouseCoopers Accountants N.V (PWC) naar aanleiding van de controle van de jaarrekening 2022.

In het voorjaar van 2022 hebben Provinciale Staten motie 79 aangenomen "Code Rood voor klimaat". Hierin krijgen Gedeputeerde Staten de opdracht voor het uitwerken en inrichten van een P&C/ PDCA cyclus voor CO₂-reductie en absorptie. Doel hiervan is om regelmatig en consistent te rapporteren aan Provinciale Staten over de voortgang op reductie en absorptie voor CO₂ en mogelijkheden te bieden om bij te sturen.

In de motie staat het volgende:

- De provincie vanuit de concernbrede opgave klimaatneutrale provincie een goed uitgangspunt heeft gecreëerd om samen doelgericht te werken aan oplossingen (klimaatmonitor, drawdown scenario's, concernteam klimaat)
- De eerdere moties en de paragraaf hierover in de kadernota nog niet voorzien in het meer structureel borgen ervan in een PDCA (plan do check act) of P&C (planning & control) cyclus
- Klimaatverandering een sluimerende crisis is die om urgentie en zorgvuldige, integrale en structurele aandacht, afweging en actie vraagt

GS krijgt de opdracht:

- In te zetten op het uitwerken van een PDCA en planning & control cyclus voor de beheersing van maatregelen op het gebied van CO₂-eq reductie en absorptie.

En aan de griffie wordt verzocht:

- Aandacht te hebben voor de betrokkenheid en rol van PS door onder andere actief samen te werken met de ambtelijke organisatie aan de realisatie van een PDCA (plan do check act) of planning & control cyclus voor transities, waaronder die van een klimaat neutrale provincie.

PWC (huisaccountant provincie Utrecht) heeft op 9 december 2022 haar tussentijdse bevindingen gepresenteerd die voortkomen uit de controle van de jaarrekening van provincie Utrecht (over het boekjaar dat eindigt op 31 december 2022). In dat kader geeft PWC een aantal aanbevelingen mee:

- a. Breng focus aan in de klimaat- en duurzaamheidsdoelstellingen waarop u wilt sturen, meten en controleren in de komende coalitieperiode. Als voorbeeld wordt genomen om specifieke indicatoren te koppelen aan klimaattafels en daarover te rapporteren.
- b. Zorg vervolgens voor een centrale plek in de Planning & Control-producten voor duurzaamheid en klimaat. Provincie Utrecht geeft hier invulling aan door concreet aan de slag te gaan met klimaat monitors.
- c. Maak investeringen gekoppeld aan ESG-doelstellingen apart zichtbaar om deze ook in de realisatie van de beleidsdoelstellingen mee te nemen.

Deze notitie werkt op hoofdlijnen uit op welke wijze de PDCA-cyclus kan worden geïntegreerd in de huidige financiële P&C cyclus van provincie Utrecht.

Context

Sinds april 2021 moeten organisaties en bedrijven volgens de door de Europese Commissie aangenomen richtlijn 'Corporate Sustainability Reporting Directive' (CSRD) meer transparantie bieden op het gebied van duurzaamheid, waaronder ook klimaat. Op den duur moet dit leiden tot regelgeving die duurzaamheidsrapportage op één lijn brengt met financiële rapportage. De eisen van de Europese Unie met betrekking tot duurzaamheidsverslaggeving zullen worden uitgebreid tot alle grote ondernemingen en beursgenoteerde ondernemingen.

Voor lokale overheden is er nog geen (Europese) rapportagerichtlijn voor klimaat beschikbaar, bijvoorbeeld in het 'Besluit begroting en verantwoording provincies en gemeenten' (BBV). Maar de verwachting is dat de BBV binnen enkele jaren wordt aangepast en dat zal leiden tot een verplichte paragraaf in de provinciale begroting.

Op dit moment is een klimaatparagraaf dus nog geen verplichte paragraaf. Echter, vanuit de BBV-verplichting voor een programmabegroting, geldt ook dat provincies programma overstijgende paragrafen in de begroting opnemen. Het zijn dwarsdoorsneden waarmee extra inzicht wordt gegeven voor onderwerpen die om extra aandacht vragen. De Provinciale Staten kunnen ervoor kiezen een extra paragraaf toe te voegen wanneer een onderwerp om extra aandacht vraagt, in dit geval klimaat.

Borging in de P&C cyclus

De aanbevelingen van PWC sluiten goed aan op de motie "Code Rood voor klimaat". Per aanbeveling wordt hieronder kort de voorgestelde wijze van invulling geschetst.

- a. *Breng focus aan in de klimaat- en duurzaamheidsdoelstellingen waarop u wilt sturen, meten en controleren in de komende coalitieperiode.*

Uit het klimaatakkoord spreekt een heldere ambitie. Om de doelen uit het klimaatakkoord te behalen en focus aan te brengen gaat een klimaatplan opgesteld. Onderdeel van het klimaatplan is ook een nadere

concretisering van de doelen en indicatoren. Naar verwachting zijn de contouren van het klimaatplan eind 2023 gereed en worden dan aan Provinciale Staten voorgelegd. De contouren van het klimaatplan bieden een kapstok aan de hand waarvan verdere concrete invulling kan worden gegeven aan de klimaatparagraaf. Deze paragraaf wordt op twee momenten in het jaar te geactualiseerd, bij de programmabegroting en de jaarrekening.

In de programmabegroting is reeds de paragraaf 'Brede Welvaart in Utrecht' opgenomen. In deze paragraaf wordt de regionale Monitor Brede Welvaart van het CBS gebruikt als basis. De vooruitgang van Utrecht wordt niet alleen afgemeten aan economische groei, maar bovenal aan vorderingen op het gebied van duurzaamheid in brede zin welzijn van mensen (people), balans in natuur (planet), en inclusieve economie (profit).

Vanwege het grote belang van klimaat, de provinciale ambities op gebied van CO₂-reductie en de behoefte aan focus en sturing, worden klimaat gerelateerde onderwerpen in een eigen specifieke paragraaf ondergebracht.

b. Zorg vervolgens voor een centrale plek in de Planning & Control-producten voor duurzaamheid en klimaat.

Op dit moment is een klimaatparagraaf nog geen verplichte paragraaf in de provinciale begroting. Maar vooruitlopend op deze ontwikkeling is het een mooie eerste stap om te starten met de inrichting van deze paragraaf voor de emissie van broeikasgassen (CO_{2eq}). De scope van de klimaatparagraaf richt zich in eerste instantie op klimaatmitigatie en het behalen van de provinciale ambities. Onder klimaatmitigatie vallen die maatregelen die de omvang en snelheid van opwarming van de aarde beperken, welke gemonitord worden aan de hand van reductie van broeikasgassen uitgedrukt in CO₂-equivalenten (CO_{2eq}).

De klimaatparagraaf houdt gericht en op een systematische manier de klimaatneutraliteit in de gaten. Het toevoegen van o.a. een trendlijn ten aanzien van de emissie CO_{2eq} en ontwikkeling van specifieke indicatoren gekoppeld aan onze doelstellingen, stelt ons in staat te monitoren en bij te sturen indien noodzakelijk. Dit geeft richting aan het proces, het budget wordt geduid en worden het doel, de werkwijze en planning en voortgang inzichtelijk gemaakt. In de Kaderbrief 2024 worden de hoofdlijnen van de inrichting van de klimaatparagraaf uitgewerkt.

De inrichting van deze paragraaf zal starten als een ingroeimodel, waarbij de start is gericht op CO₂ mitigatie. Hiermee doet de organisatie ervaring op (lerende organisatie) en krijgt zij meer zicht op de mogelijkheden en onmogelijkheden.

In tweede instantie kan deze klimaatparagraaf stap voor stap verbreed worden naar andere klimaat gerelateerde onderwerpen zoals bijvoorbeeld klimaatadaptatie en circulaire economie.

Het besef is aanwezig dat het onderwerp CO₂ een klein onderdeel is van totale scope die valt onder de zogenoemde SDG's (Sustainable Development Goals) of ESG (Environmental, Social and Governance). Zie bijlage 1 voor een nadere uitwerking van de SDG's en ESG.

Een stap voor de nog langere termijn kan zijn het inrichten van een eigen duurzaamheidsbegroting en wellicht een rapportage op basis van deze SDG's of ESG gericht op klimaat. Als er te zijner tijd voorgeschreven eisen zijn uitgewerkt in de BBV, zal de begroting en rapportage daar uiteraard op aansluiten.

c. Maak investeringen gekoppeld aan ESG-doelstellingen apart zichtbaar om deze ook in de realisatie van de beleidsdoelstellingen mee te nemen.

De derde aanbeveling van PWC gaat in op het apart zichtbaar maken van investeringen gekoppeld aan ESG-doelstellingen, zodat deze in de realisatie van beleidsdoelstellingen wordt meegenomen.

Uitwerking van deze aanbeveling wordt buiten de scope van deze notitie opgepakt. Voorstellen en eventuele besluitvorming hierover zullen separaat behandeld worden en vormen geen onderdeel van deze startnotitie. Evenals het gebruik van de ESG-doelstellingen als leidraad voor rapportage. De uitwerking daarvan zal op zijn vroegst als doorkijk richting de toekomst worden uitgewerkt.

¹⁴ALLE BROEIKASGASSEN TEZAMEN WORDEN IN KAART GEBRACHT, UITGERUKT IN KILOGRAM (KG) CO₂-EQUIVALENTEN (CO₂EQ). DE BELANGRIJKSTE BROEIKASGASSEN IN DE AARDATMOSFEER ZIJN WATERDAMP, KOOLSTOFDIOXIDE (CO₂), METHAAN, LACHGAS (DISTIKSTOFMONOXIDE) EN OZON.

BIJLAGE 1: Toelichting Sustainable Development Goals¹

Duurzaamheid, een definitie

Het begrip duurzaamheid is geconcretiseerd in de Sustainable Development Goals (SDG's / in het Nederlands: de Duurzame Ontwikkelingsdoelen) van de Verenigde Naties, welke in het coalitieakkoord worden genoemd.

De in het akkoord uitgesproken ambitie om ons als provincie hieraan te conformeren biedt de mogelijkheid te bezien of deze Duurzame Ontwikkelingsdoelen het raamwerk kunnen zijn waarbinnen het provinciaal beleid ten aanzien van duurzaamheid kan worden getoetst. Een korte definitie van de VN-duurzaamheidsdoelen is de volgende: Duurzame ontwikkeling is de ontwikkeling die aansluit op de behoefte van het heden zonder het vermogen van de toekomstige generaties om in hun eigen behoefte te voorzien in gevaar te brengen.

Om duurzaamheid te concretiseren hebben de VN zeventien doelen geformuleerd om vóór 2030 de wereld tot een betere plek te maken, zie onderstaand figuur 1.

Figuur 1: Overzicht van 17 door VN geformuleerde doelen om de wereld tot een betere plek te maken.

De SDG's zijn bepaald door de landen die zijn aangesloten bij de VN waaronder Nederland. De doelen kwamen tot stand op basis van een wereldwijde inbreng van organisaties en individuen. Het SDG-beleid is vastgelegd voor de periode 2015-2030.

Ze zijn een mondiaal kompas voor uitdagingen als armoede, onderwijs en de klimaatcrisis en zijn daarmee de opvolgers van de Millenniumdoelen die een basis vormden in de jaren 2000-2015.

Na de VN heeft ook de EU zich gecommitteerd aan de SDG's, over deze doelen wordt jaarlijks gerapporteerd. Ook op nationaal niveau wordt ieder jaar verslag uitgebracht over de SDG doelen, sinds januari 2019 wordt hiervoor een SDG-toets gebruikt.

¹ Bron: document '20211022 Duurzame bedrijfsvoering'

Voor de provincie Utrecht zijn niet alle SDG's even relevant en of zelfs logisch.

Als voorbeeld is hieronder uitgewerkt welke SDG's spelen in de eigen bedrijfsvoering. Om structuur aan te brengen zijn de SDG's ingedeeld in drie typen: klimaatneutraliteit & -adaptatie, sociale impact en circulariteit. De nummers verwijzen naar de gebruikte nummers in figuur 1/ 17 geformuleerde VN doelen.

Klimaatneutraliteit en -adaptatie:

13. De provincie gaat klimaatverandering tegen door minder CO₂ uit te stoten en klimaatbewust in te kopen en door haar medewerkers te informeren en inspireren om zoveel mogelijk CO₂-uitstoot te voorkomen.

15. De provincie levert een bijdrage aan klimaatadaptatie en biodiversiteit met haar vastgoed en door haar inkoopbeleid.

Sociaal

3. De provincie zorgt met haar gebouwen en personeelsbeleid voor het welzijn en de gezondheid van haar medewerkers en andere gebruikers van onze gebouwen, terreinen en directe omgeving.

5. De provincie behandelt iedereen gelijk en zorgt ervoor dat haar personeelsbeleid leidt tot diversiteit en inclusiviteit.

8. De provincie biedt eerlijk werk en draagt met haar inkoop bij aan eerlijk werk en eerlijke economische groei.

11. De provincie zet het eigen vastgoed en haar inkoop in om bij te dragen aan een duurzame omgeving en samenleving.

Circulair

7. De provincie wekt energie op met haar eigen assets, zijnde gebouwen en infrastructuur.

11. De provincie is zo circulair mogelijk in haar inkoop, stimuleert circulair gedrag en streeft ernaar om gebruikte materialen op een zo hoog mogelijk niveau terug te brengen in de keten.

Toelichting ESG2

In de investeringswereld wordt veelal gesproken over 'ESG' in plaats van 'duurzaamheid'. Deze afkorting staat voor Environmental, Social & Governance. Het houdt in dat factoren als energieverbruik, klimaat, beschikbaarheid van grondstoffen, gezondheid, veiligheid en goed ondernemingsbestuur worden meegewogen bij de selectie en het beheer van deelnemingen in bedrijven.

ESG staat voor het zoeken naar een evenwicht tussen financieel economische resultaten, transparantie, sociale belangen en het milieu zonder de balans ertussen te verliezen. In tegenstelling tot wat algemeen aangenomen wordt, blijkt dat die balans leidt tot betere resultaten voor zowel het bedrijf als de samenleving. Er is een brede consensus dat ESG-doelstellingen uiteindelijk een meerwaarde creëren voor portefeuillebedrijven, zowel vanuit risicobeperking als waardecreatie.

² Bron: website PWC